
СТИЛІСТИКА ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТУ

Отримано: 21 травня 2025 р.

Прорецензовано: 15 липня 2025 р.

Прийнято до друку: 1 вересня 2025 р.

email: gudkova.nm@knutd.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0370-0283>

Researcher ID: E-4287-2017

email: isakova.yr@knutd.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8487-042X>

Researcher ID: MTY-8415-2025

Scopus Author ID: 57219026444

email: dvoryanchykova.sy@knutd.com.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8854-2933>

Researcher ID: D-9578-2017

Scopus Author ID: 59399375300

DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27\(95\)-70-73](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27(95)-70-73)

Гудкова Н. М., Ісакова Є. П., Дворянчикова С. Є. Стилiстично маркованi мовнi одиницi в англiомовному й українськомовному діловому листуванні та труднощі їх перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 27(95). С. 70–73.

УДК: 81'255.4:811.111'276.6:81'373.46

Гудкова Наталія Миколаївна,

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри філології та перекладу,
Київський національний університет технологій та дизайну

Ісакова Єлизавета Павлівна,

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри філології та перекладу,
Київський національний університет технологій та дизайну

Дворянчикова Світлана Євгенівна,

кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри філології та перекладу,
Київський національний університет технологій та дизайну

СТИЛІСТИЧНО МАРКОВАНІ МОВНІ ОДИНИЦІ В АНГЛОМОВНОМУ Й УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ДІЛОВОМУ ЛИСТУВАННІ ТА ТРУДНОЩІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

У статті досліджено природу та функціональне значення стилістично маркованих мовних одиниць у діловому листуванні, а також виявлено основні перешкоди їхнього адекватного відтворення під час англо-українського перекладу. Обґрунтовано актуальність теми в умовах глобалізації, цифровізації документообігу та зростання потреби в бездоганній міжкультурній комунікації, де навіть незначні відхилення від стилістичних норм можуть призвести до непорозуміння або втрати довіри між діловими партнерами.

Методологія поєднує контрастивний, прагматичний і контекстуальний аналіз текстів ділового стилю та результати перекладацького експерименту серед фахівців-практиків. У межах дослідження класифіковано п'ять груп маркованих одиниць: формули ввічливості, евфемізми, фразеологізми, ідіоми й корпоративний жаргон. Показано, що буквальна калька таких одиниць призводить до втрати формальності, дисонансу з культурними очікуваннями та зниження прагматичного ефекту. Для збереження стилістичної адекватності запропоновано застосовувати адаптивні перекладацькі стратегії, які забезпечують баланс між точністю передачі змісту та коректним тоновим забарвленням.

Підкреслено необхідність системної підготовки перекладачів: формування спеціалізованого лексичного глосарію, поглибленого аналізу прагматичних нюансів і розуміння культурних контекстів. Також окреслено напрями майбутніх досліджень, серед яких корпусний аналіз ділових документів різних секторів, оцінка впливу автоматизованих перекладацьких систем на збереження стилістики та розробка навчальних модулів із практичної підготовки до перекладу професійного жаргону. Запропоновані рекомендації можуть бути використані як у навчальному процесі, так і в реальній практиці перекладу, що підвищить ефективність міжкультурної бізнес-комунікації та вплине на стандарти якості офіційних текстів.

Ключові слова: стилістично марковані одиниці, ділове англomовне та українськомовне листування, переклад ділового дискурсу, прагматична адаптація, мовознавство.

Nataliia Gudkova,

PhD, Associate Professor in the Department of Philology and Translation,
Kyiv National University of Technologies and Design

Yelizaveta Isakova,PhD, Associate Professor in the Department of Philology and Translation,
Kyiv National University of Technologies and Design**Svitlana Dvorianchykova,**PhD, Associate Professor in the Department of Philology and Translation,
Kyiv National University of Technologies and Design**STYLISTICALLY MARKED LINGUISTIC UNITS IN ENGLISH AND UKRAINIAN BUSINESS CORRESPONDENCE AND THE CHALLENGES OF THEIR TRANSLATION**

This study examines stylistically marked linguistic units in business correspondence and identifies the principal challenges associated with their translation from English into Ukrainian. The increasing volume of intercultural communication in a globalized and digitized business environment heightens the need for precise rendering of formal tone and pragmatic intent. By combining contrastive, pragmatic, and contextual text analyses with results drawn from an empirical translation experiment involving professional translators, the research classifies five categories of marked units – politeness formulas, euphemisms, phraseological expressions, idioms, and corporate jargon – and evaluates the consequences of literal calquing. Findings indicate that direct word-for-word transfer often fails to preserve register, disrupts cultural expectations, and diminishes the pragmatic impact of the source message. To address these issues, the study advocates adaptive translation strategies such as modulation, functional equivalence, compensation, and culturally informed restructuring that maintain both semantic fidelity and appropriate stylistic nuance. The conclusions emphasize the necessity for systematic translator training, including the development of specialized glossaries, sensitivity to pragmatic functions, and anticipatory analysis of intercultural norms. Directions for future research include large-scale corpus studies of business documents across sectors, assessment of automated translation tools' capacity to retain pragmatic effects, and integration of targeted training modules on business jargon translation into translator education programs. The presented insights offer both theoretical contribution and practical guidance for enhancing the quality of intercultural business communication.

Keywords: *stylistically marked units, business English and Ukrainian correspondence, translation of business discourse, pragmatic adaptation, linguistics.*

Постановка проблеми. Ділове листування є одним із найпоширеніших видів письмової професійної комунікації, яке вимагає точності, формальності та відповідного тонального оформлення. Незважаючи на прагнення до стандартизації, у таких текстах часто використовуються стилістично марковані мовні одиниці – слова або вирази, які мають певне емоційне, соціальне або культурне забарвлення. Їхня присутність може як посилити ефект комунікації, так і ускладнити її розуміння, особливо в перекладі на іншу мову. Сучасна комунікація в міжнародному бізнес-середовищі потребує не лише бездоганного володіння мовними нормами, а й глибокого розуміння прагматичних і стилістичних аспектів ділового дискурсу. Від перекладача очікується здатність не тільки передати зміст, а й зберегти рівень формальності, етикету та корпоративної культури, притаманної оригінальному повідомленню. Це зумовлює необхідність міждисциплінарного підходу, що поєднує перекладознавство, лінгвістику, прагматику та міжкультурну комунікацію.

Актуальність дослідження зумовлена дедалі важливішою роллю перекладачів у забезпеченні ефективного функціонування багатомовних ділових процесів, зокрема в умовах глобалізації ринку, цифровізації документообігу та розширення міжнародного партнерства. Переклад ділового листування ускладнюється не лише технічними аспектами мови, а й потребою збереження прагматичного навантаження стилістично маркованих елементів. Неправильне трактування таких одиниць може призвести до зміщення комунікативного наміру, виникнення непорозумінь або навіть репутаційних ризиків (Sanad, Muhammad, 2021). У цьому контексті особливого значення набуває розробка ефективних підходів до перекладу стилістично маркованих мовних одиниць, а також формування рекомендацій для фахівців-перекладачів, що працюють у сфері ділової комунікації. Це питання має не лише теоретичну, а й прикладну цінність – для лінгвістичного забезпечення міжнародних угод, корпоративної комунікації, дипломатичного листування та інших форм офіційної взаємодії у глобалізованому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання перекладу стилістично маркованих мовних одиниць у межах ділового дискурсу привертає увагу дослідників, які аналізують як загальнолінгвістичні аспекти стилістики, так і прикладні аспекти міжкультурної комунікації. У сучасному перекладознавстві активно вивчаються феномени прагматичного навантаження, культурної специфіки мовних одиниць, стилістичної адекватності та комунікативної релевантності перекладу в діловому контексті (Newmark, 1988; Schäffner, 1997; Hurko, 2022).

Особливу увагу приділяють дослідженню труднощів передачі фразеологічних зворотів, формул ввічливості, евфемізмів і термінів, які функціонують як маркери корпоративної культури або соціальної ієрархії. Праці таких авторів, як House (1997), Newmark (1988), Gumperz (1982), розкривають важливість контексту, інтенції автора й очікувань адресата для забезпечення еквівалентності при перекладі.

Окремо варто згадати роботи, присвячені перекладу ділових листів, зокрема аналізу мовних кліше, імпліцитності, непрямої мови та стратегій пом'якшення висловлювань. Такі дослідження підтверджують, що перекладачі ділових текстів часто стикаються з необхідністю адаптації тексту відповідно до норм цільової мови й культури, зберігаючи при цьому стиль, тональність і прагматичну функцію оригіналу (Biel, 2014; Nickerson, 2005).

У вітчизняному мовознавстві також простежується інтерес до проблеми перекладу стилістично навантажених одиниць. Зокрема, у роботах підкреслено важливість контекстуального аналізу при передачі кліше ділової мови (Бараннік, 2018), а також детально описуються норми і етикет українського ділового мовлення (Гнатюк, 2021). Учені наголошують, що пряма калька англійських ввічливих виразів часто неприйнятна, адже суперечить усталеним нормам української мови (наприклад, буквальный переклад *Please be advised that* як *Будь ласка, будьте поінформовані що є невдалим*). Натомість пропонується застосовувати функціонально відповідні українські еквіваленти (напр., *Доводимо до вашого відома, що*) або перебудовувати речення, зберігаючи зміст і ввічливий тон. Однак, попри наявні напрацювання, проблема стилістично маркованих одиниць у перекладі ділових текстів досі потребує глибшого аналізу. Як зазначає Шеффер, якісний переклад повинен бути функціонально адекватним у конкретній ситуації спілкування, і питання забезпечення такої адекватності для формальних листів лишається актуальним і відкритим для подальших досліджень (Schäffner, 1997).

Таким чином, потреба у глибшому аналізі перекладацьких стратегій при роботі зі стилістично маркованими мовними одиницями в діловому листуванні обумовлена як теоретичним інтересом до проблеми стилістичної відповідності, так і практичною необхідністю забезпечення ефективної міжкультурної комунікації у міжнародному бізнес-середовищі.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі та функцій стилістично маркованих мовних одиниць в англомовному діловому листуванні та розробці ефективних стратегій їх перекладу українською мовою. Для досягнення цієї мети передбачено розв'язати такі **завдання**: 1) проаналізувати найуживаніші стилістично марковані мовні одиниці (кліше, формули ввічливості, усталені вирази) у англомовних ділових листах та з'ясувати їхні функції; 2) виявити основні труднощі, що виникають при перекладі таких одиниць на українську мову (лінгвістичні, прагматичні, культурні); 3) схарактеризувати можливі стратегії перекладу (дослівний переклад, калькування, описовий переклад, функціональний еквівалент, компенсація тощо) та оцінити їхню ефективність; 4) запропонувати рекомендації щодо вибору оптимальної перекладацької стратегії залежно від контексту та комунікативної мети ділового листа.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стилiстично маркованими мовними одиницями вважаються слова, вирази або конструкції, що вирізняються серед нейтральної лексики через специфічне емоційне, культурне чи соціальне забарвлення (Гнатюк, 2021). У діловому дискурсі це, зокрема, можуть бути евфемізми (наприклад, англ. *to let go* замість *to fire – звільнити*), фразеологізми (*to touch base – зв'язатися, коротко обговорити*), ідіоми, що пом'якшують або надають додаткового забарвлення висловлюванню, а також елементи корпоративного жаргону, так званого *business speak* (наприклад, *leverage synergies – використовувати переваги взаємодії*) (Nickerson, 2005). Саме такі одиниці найчастіше спричиняють труднощі під час перекладу, оскільки вимагають не лише точної передачі смислу, але й врахування стилістичної та прагматичної специфіки оригіналу (Бараннік, 2018).

На основі аналізу автентичних прикладів англомовного ділового листування було виокремлено типові стилістично марковані одиниці та оцінено особливості їх перекладу. До них належать формули ввічливості на початку листа, ввідні фрази для повідомлення інформації, кліше для передачі негативних новин, прохання, завершальні ввічливі формули тощо.

Розглянемо кілька типових прикладів перекладу стилістично маркованих одиниць із англомовного ділового листування на українську, щоб продемонструвати застосування різних перекладацьких стратегій.

Англійське кліше *We kindly remind you that...* зазвичай передає ввічливе нагадування. У рамках адаптації найдоцільніше застосувати модуляцію, обираючи конструкцію з модальним дієсловом: *Хочемо нагадати Вам, що....* Буквальний відповідник *люб'язно нагадуємо* в українському офіційному стилі звучав би неприродно, натомість перефразування зберігає ввічливий тон і відповідає нормам ділового етикету.

Формулу *Please be advised that...*, що служить офіційним повідомленням інформації, краще відтворити як функціональний еквівалент *Доводимо до Вашого відома, що...*, використовуючи усталений у професійній практиці український вираз, який забезпечує належний рівень формальності без калькування.

Для виразу *We regret to inform you that...*, що поєднує елемент жалю та офіційності, оптимально застосувати компенсацію й переструктурування: *На жаль, вимушені повідомити Вас, що....* Додавання вставного *на жаль* відтворює емоційний відтінок жалі, водночас *вимушені повідомити* підкреслює офіційність й ввічливість.

Кліше *Should you have any questions, please do not hesitate to contact us* містить ідіому *do not hesitate*, яка при дослівному *не вагайтеся* набуває недоречного відтінку, тому доцільно використовувати прагматичну адаптацію (описовий переклад): *У разі виникнення будь-яких запитань просимо без вагань звертатися до нас*, що зберігає заохочувальний характер оригіналу й відповідає нормам українського ділового стилю.

Вираз *We would appreciate it if you could...* передається через функціональний еквівалент *Будемо вдячні, якщо Ви зможете...*, оскільки конструкція *будемо вдячні* точно відтворює ввічливе прохання та природно вписується в офіційний контекст.

Труднощі перекладу стилістично маркованих одиниць полягають передусім у розбіжностях між культурно мовними нормами. Те, що в англійській діловій мові сприймається як ввічливе і нейтральне, іноді може звучати надмірно офіційно або навіть різко українською при буквальному перекладі. Наприклад, часте в англійських листах слово *kindly* у прямому перекладі *люб'язно* в сучасному українському діловому стилі майже не вживається і може сприйматися як застаріле або іронічне. Тому перекладач повинен розпізнати прагматичну функцію такого маркера ввічливості та передати її іншими способами – через умовний спосіб дієслова, вставні конструкції, звертання на *Ви* з великої літери тощо.

Варто також врахувати жанрові особливості ділового листування, зокрема роль форм звертання. Ділові листи часто дотримуються усталеного шаблону: в українській мові для відкриття й закриття листа використовуються свої кліше (наприклад, *Шановний _____! Повідомляємо, що..., З повагою, _____*), які не завжди дослівно відповідають англійським, але виконують ту саму функцію. Зауважимо, що без умілого використання форм звертання до людей у різних ситуаціях спілкування неможливо вибудувати ефективну стратегію взаємодії між співбесідниками (Дворянчикова, Гудкова, 2024). Тому при перекладі англомовного листа іноді доцільніше відійти від буквального кальки та скористатися еквівалентними українськими шаблонами. Такий підхід відповідає концепції “культурного фільтру” за Гаус, коли текст адаптується до очікувань і етикету цільової аудиторії (House, 1997).

Усі описані стратегії свідчать про те, що переклад стилістично маркованих одиниць у діловому дискурсі ґрунтується на гнучкому виборі засобів – модуляції, функціонального еквіваленту, компенсації або прагматичної адаптації – аби забезпечити адекватність тону та прагматичного ефекту в мові перекладу.

Висновки. Стилiстично марковані мовні одиниці відіграють ключову роль у діловому листуванні, оскільки саме вони забезпечують ввічливий, офіційний тон повідомлення та сприяють встановленню довірчих відносин між партнерами. Переклад таких одиниць з англійської мови на українську пов'язаний з низкою труднощів, спричинених відмінностями у мовних нормах і культурних традиціях спілкування. Дослідження показало, що буквальний переклад стилістично забарвлених фраз часто неприйнятний – він може порушити прагматику висловлювання і справити неправильне враження на адресата.

Для досягнення адекватності перекладу перекладач повинен застосовувати прагматичну адаптацію: зважати на намір висловлювання і обирати такі засоби в цільовій мові, які викликають у отримувача аналогічну реакцію. Це може включати

заміну англійського кліше українським відповідником, переструктурування речення, додавання ввічливих маркерів або, навпаки, їх опущення, якщо того вимагає норма української мови. Головне – зберегти баланс між точністю передачі інформації та дотриманням етикету й ввічливості.

Результати аналізу підтвердили думку, що переклад ділових текстів радше належить до “прихованих перекладів” у термінах Гауса, тобто має бути максимально непомітним як переклад і повністю відповідати комунікативним стандартам мови перекладу (House, 1997). Ефективне впровадження зазначеного підходу потребує системної підготовки: перекладачі повинні здійснювати ґрунтовне вивчення типових кліше й формул обох мов, аналізувати мовні та прагматичні нюанси їхнього вжитку й передбачати потенційні складнощі при перекладі. Практичними рекомендаціями для перекладачів можуть бути такі: 1) завжди аналізувати прагматичну функцію англійського виразу (що саме він сигналізує: ввічливе прохання, нагадування, попередження тощо); 2) знати стандартні українські еквіваленти для поширених ділових формул і використовувати їх там, де це доречно; 3) уникати надміру дослівних перекладів, які хоча й правильні граматично, але не відповідають стилістичній нормі української мови; 4) перерисувати перекладений лист очима адресата-носія мови, перевіряючи, чи не змінився тон або рівень ввічливості.

Дотримання цих порад сприятиме тому, що переклад ділового листування буде адекватним, зрозумілим і доречним, забезпечуючи ефективну міжкультурну комунікацію.

Перспективи подальших досліджень включають корпусний аналіз ділових текстів із різних галузей для виявлення найбільш поширених стилістично маркованих одиниць та їхніх функцій. Важливо також дослідити вплив САТ-інструментів і машинного перекладу на збереження прагматичного ефекту в діловому контексті й розробити алгоритмічні доопрацювання для підвищення їх адекватності. Нарешті, слід інтегрувати тренінгові модулі з перекладу формул ввічливості та корпоративного жаргону в навчальні програми перекладачів, щоб систематизувати міждисциплінарні підходи та покращити практичну підготовку фахівців.

Література:

1. Biel Ł. Lost in the Eurofog: The textual fit of translated law. Frankfurt am Main : Peter Lang, 2012.
2. Gumperz J. J. Discourse strategies. Cambridge University Press, 1982. 225 p.
3. House J. Translation quality assessment: a model revisited. Gunter Narr Verlag, 1997. 207 p.
4. Hurko O. V. Grammatical Peculiarities of Anglo-Ukrainian Translation of Business Correspondence. *Ukrainian Sense*. 2022. No. 2. P. 51–58. <https://doi.org/10.15421/462117> (date of access: 09.05.2025).
5. Newmark P. A textbook of translation. Prentice-Hall International, 1988. 292 p.
6. Nickerson C. English as a lingua franca in international business contexts. *English for Specific Purposes*. 2005. Vol. 24, no. 4. P. 367–380. URL: <https://doi.org/10.1016/j.esp.2005.02.001> (date of access: 09.05.2025).
7. Sanad S. N. T., Muhammad A. A. S. Challenges in translating business correspondence with reference to Arabic and English. *Translation theory, tools techniques and tactics* / ed. by S. A. Shanavas, U. V. P. C., E. A. M. Ali. Thiruvananthapuram – New Delhi, 2021. P. 235–252.
8. Schäffner C. Skopos Theory. *Encyclopedia of Translation Studies* / ed. by M. Baker. London. P. 235–238.
9. Бараннік О. В. Функціональний переклад ділового листування: проблеми та стратегії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2018. Т. 2, № 40. С. 87–92.
10. Гнатюк О. Стратегії перекладу стилістично маркованих одиниць в англомовних ділових листах. *Актуальні питання філології та перекладознавства*. 2021. № 16. С. 112–118.
11. Дворянчикова С. Є., Гудкова Н. М. Звертання в діловому дискурсі сучасних української та англійської літературних мов: типові мовленнєві помилки студентів-перекладачів. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»): журнал*. 2024. Т. 10, № 28. С. 266–276.

References:

1. Biel, Ł. (2012). Lost in the Eurofog: The textual fit of translated law. Frankfurt am Main, Germany: Peter Lang.
2. Gumperz, J. J. (1982). Discourse strategies. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
3. House, J. (1997). Translation quality assessment: A model revisited. Tübingen, Germany: Gunter Narr Verlag.
4. Hurko, O. V. (2022). Grammatical peculiarities of Anglo-Ukrainian translation of business correspondence. *Ukrainian Sense*, (2), 51–58. <https://doi.org/10.15421/462117>
5. Newmark, P. (1988). A textbook of translation (292 pp.). Hemel Hempstead, UK: Prentice-Hall International.
6. Nickerson, C. (2005). English as a lingua franca in international business contexts. *English for Specific Purposes*, 24(4), 367–380. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2005.02.001>
7. Sanad, S. N. T., & Muhammad, A. A. S. (2021). Challenges in translating business correspondence with reference to Arabic and English. In S. A. Shanavas, U. V. P. C., & E. A. M. Ali (Eds.), *Translation theory, tools, techniques and tactics* (pp. 235–252). Thiruvananthapuram – New Delhi.
8. Schäffner, C. (n.d.). Skopos Theory. In M. Baker (Ed.), *Encyclopedia of Translation Studies* (pp. 235–238). London.
9. Barannik O. V. Funktsional'nyy pereklad dilovoho lystuvannya: problemy ta stratehiyi. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Filolohiya*. 2018. T. 2, № 40. S. 87–92.
10. Hnatyuk O. Stratehiyi perekladu stylistychno markovanykh odyntys' v anhlomovnykh dilovykh lystakh. *Aktual'ni pytannya filolohiyi ta perekladoznavstva*. 2021. № 16. S. 112–118.
11. Dvoryanchykova S. Ye., Gudkova N. M. Zvertannya v dilovomu dyskursi suchasnykh ukrayins'koyi ta anhliys'koyi literaturnykh mov: typovi movlennyevi pomylyky studentiv-perekkladachiv. *Visnyk nauky ta osvity (Seriya «Filolohiya», Seriya «Pedahohika», Seriya «Sotsiolohiya», Seriya «Kul'tura i mystetstvo», Seriya «Istoriya ta arkheolohiya»): zhurnal*. 2024. T. 10, № 28. S. 266–276.